

**ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Збірник наукових праць
ПЕРСПЕКТИВА**

**Випуск 34
2020**

**ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Збірник наукових праць

«ПЕРСПЕКТИВА»

Випуск 34

Херсон – 2020

УДК 630

Збірник наукових праць викладачів та здобувачів вищої освіти агрономічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету "Перспектива".

Редакційна колегія

АВЕРЧЕВ О.В.	– доктор с.-г. наук, професор;
БАЗАЛІЙ В.В.	– доктор с.-г. наук, професор;
МАРКОВСЬКА О.Є.	– доктор с.-г. наук, професор;
МРИНСЬКИЙ І.М.	– кандидат с.-г. наук, доцент;
РУДІК О.Л.	– доктор с.-г. наук, доцент

У збірнику представлено 32 наукові роботи здобувачів вищої освіти першого та другого рівнів, виконаних під керівництвом викладачів університету. Їх доповіді були заслухані на тематичних секціях наукової конференції агрономічного факультету та запропоновані до друку.

Рекомендовано до друку методичною комісією агрономічного факультету (протокол № від « » жовтня 2020 року).

Матеріали збірника призначені для фахівців у галузі «Агрономія»
Матеріали надруковані в авторській редакції.

Перспектива : збір. наук. праць ХДАЕУ. - Херсон: РВВ ХДАЕУ - 2020.
Вип. 34. – 94 с.

УДК: 632.51

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ РІПАКУ ВІД БУР'ЯНІВ В НЕЗРОШУВАНИХ СІВОЗМІНАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Турчин І.О. – здобувач вищої освіти першого рівня АФ ХДАЕУ

Минкіна Г.О – кандидат с.-г. наук, доцент ХДАЕУ

Постановка проблеми. Засміченість посівів ріпаку негативно впливає на продуктивність рослин. Важливим елементом шкідливості бур'янів є їхня конкуренція за основні фактори життєдіяльності рослин: світло, тепло, мінеральне живлення, водопостачання. На засмічених полях знижується польова схожість культури і значною мірою затримується її ріст і розвиток. При високій засміченості орного шару ґрунту втрати урожаю досить істотні.

Завдаючи пряму шкоду посівам, бур'яни протягом вегетації є кормовою базою у ланці трофічних зв'язків ряду шкідників (хрестоцвітих блішок, ріпакового квіткоїду, ріпакового прихованохоботника, капустяної мухи, озимої совки та ін.). Вони сприяють поширенню хвороб, погіршують якість продукції, ускладнюють збирання урожаю і його переробку.

Стан вивчення проблеми. У порівнянні з іншими культурами рослини ріпаку, особливо озимого, мають значно велику конкурентну активність проти бур'янів. При дотриманні технології вирощування, передусім системи обробітку ґрунту, термінів сівби, густоти стояння рослин, систем удобрення і захисту рослин, ріпак формує велику наземну масу, його рослини здатні самостійно ефективно пригнічувати бур'яни, особливо в другій половині вегетації.

Потенціал продуктивності сортів ріпаку найповніше реалізується на землях, чистих від бур'янів. Цьому сприяє правильне розміщення культури в сівозміні (кращі попередники – озимі зернові, злаково-бобові суміші на зелений корм, зернобобові, кукурудза і картопля; гірші – соняшник, конюшина, цукрові буряки, просо). Насінники озимого ріпаку краще розміщувати після таких попередників, як багаторічні й однорічні бобові трави, а товарні посіви – після зернових культур. Найвищі врожаї він дає після картоплі, кукурудзи, буряків, озимої і ярої пшениці, ячменю, зернобобових культур і багаторічних трав. Від комплексу бур'янів, що пригнічують посіви озимого ріпаку у ранні фази вегетації, зниження урожаю насіння сягає 20-25%, а при сильному забур'яненні і більше. За повідомленнями вітчизняних дослідників конкурентний взаємовплив і шкідливість бур'янів у посівах озимого ріпаку відмічається протягом усього осіннього періоду розвитку культури.

Незважаючи на високу конкурентну здатність по відношенню до бур'янів внаслідок випереджаючого росту навесні, ріпак може сильно забур'янюватись. Найбільш шкідливі бур'яни у посівах культури:

однорічні ярі – редька дика (*Raphanus raphanistrum* L.), гірчиця польова (*Sinapis arvensis* L.), лобода біла (*Chenopodium album* L.), жабрій звичайний (*Galeopsis tetrahit* L.), гірчак безкоподібний (*Polygonum convolvulus* L.), гірчак шорсткий (*Polygonum scabrum* Moench), щириця біла (*Amaranthus albus* L.) і звичайна (*Amaranthus retroflexus* L.), мак дикий (*Papaver rhoeas* L.), плоскуха звичайна (*Echinochloa crus-galli* L.), мишій сизий (*Setaria glauca* L.) і зелений (*Setaria viridis* L.), амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), глуха кропива стеблообгортаюча (*Lamium amplexicaule* L.) і пурпурова (*Lamium purpureum* L.), галінсога дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora* Cav.); однорічні зимуючі – підмаренник чіпкий (*Galium aparine* L.), суріпиця звичайна (*Barbarea vulgaris* R. Br.), талабан польовий (*Thlaspi arvense* L.), фіалка польова (*Viola arvensis* Murr.), ефемери – зірочник середній (*Stellaria media* L.). Вони забирають у рослин ріпаку вологу й елементи живлення, засмічують насіння та підвищують його вологість.

За тривалістю життя і кратністю плодоношення бур'яни, які зустрічаються у посівах ріпаку, поділяють на малорічні і багаторічні. Малорічні бур'яни розмножуються лише насінням, їх життєвий цикл триває від кількох тижнів до двох років. Після утворення й досягання насіння вони відмирають. Багаторічні бур'яни протягом свого життя утворюють насіння кілька разів, живуть багато років, можуть розмножуватися як насінням, так і вегетативними органами.

У сівозмінах різних ґрунтово-кліматичних зон під озимий ріпак застосовують диференційований обробіток ґрунту. Правильно поєднують глибокий, звичайний і поверхневий обробки з використанням полицевих, плоскорізних, дискових, голчастих, комбінованих та інших ґрунтообробних знарядь. Але зважаючи на значне забур'янення полів, поки що основним є плужний обробіток ґрунту, як під озиму пшеницю.

Одна з головних умов одержання високих урожаїв при інтенсивній технології вирощування ріпаку полягає у ретельному передпосівному обробітку ґрунту. З цією метою пропонуються парові культиватори та комбіновані агрегати типу "Комбінатор", "Компактор", "Європак", які забезпечують дрібногрудкувату структуру ґрунту та сприятливі умови для сівби і росту ріпаку. Одразу після збирання попередника поле під озимий ріпак дискують. Оранку після зернових колосових, ранньої картоплі та гороху здійснюють на глибину 20-25 см, після багаторічних трав — на 25-30 см через 12–14 днів після дискування. При появі сходів бур'янів перед сівбою озимого ріпаку їх знищують за допомогою передпосівної культивації.

Ріпак не витримує конкуренції із бур'янами в осінній період на початкових фазах росту і розвитку. Осіннє забур'янення призводить до надмірного виносу точки росту над поверхнею ґрунту, слабшого розвитку кореневої системи, що разом підвищує ризик вимерзання ріпаку, а також спричинює формування низьковрожайних посівів. Тому

найкращими строками застосування гербіцидів є до чи після сівби, до сходів ріпаку.

При наявності на полях видів будяків і осотів ефективно застосувати гербіциди суцільної дії на основі гліфосату. Раціонально використовувати також бакові композиції на основі гербіцидів із різними діючими речовинами. Наприклад, гліфосат + препарати на основі феноксиоцтової кислоти. Препарати суцільної дії на основі гліфосату застосовують для знищення комплексу бур'янів за 2-3 тижні до оранки.

Оптимальними фазами розвитку рослин будяків і осотів, для одержання найбільш високого рівня дії гербіцидів, є формування розвинутих розеток (6-10 листків) і проходження у них активних ростових і обмінних процесів. Метою заходу є не забезпечення відмирання надземних однорічних частин у рослин багаторічних бур'янів, а повна загибель підземних (головних) багаторічних органів рослин.

Висновки. Одна з головних умов одержання високих урожаїв при інтенсивній технології вирощування ріпаку полягає у ретельному передпосівному обробітку ґрунту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Озимий та ярий ріпак / І. Д. Ситнік [та ін.]; ред. І. Д. Ситнік; Національний аграрний ун-т. - К. : Знання України, 2005. - 83 с., 16 арк. рис.: рис., табл.
2. Ріпак : ботанічна характеристика. Біологічні особливості. Селекція і насінництво. Технологія вирощування. Використання / В. Д. Гайдаш [та ін.]; упоряд. М. М. Макар; УААН, Інститут хрестоцвітих культур. - Івано-Франківськ : Сіверсія, 1998. - 223 с.
3. Ріпак: від сівби - до переробки / Я. Б. Бардин. - К. : Світ, 2000. - 108 с.
4. Технологія вирощування ріпака ярого в Лісостепу України / В. О. Єщенко, Г. І. Каричковська, А. В. Новак [та ін.]; за ред. В. О. Єщенка. — Умань (Черкас. обл.) : Сочінський, 2010. — 275 с. : іл., табл.
5. Технологія вирощування та використання ріпака : рекомендації / Інститут хрестоцвітих культур УААН, Науково-виробнича система "Ріпак"; підгот. Т. В. Мельничук. - Івано-Франківськ, 1996. - 35 с

ЗМІСТ	
СЕКЦІЯ БОТАНІКИ ТА ЗАХИСТУ РОСЛИН	4
ЗОЛОТИСТА КАРТОПЛЯНА НЕМАТОДА GLOBODERA ROSTOCHNENSIS	4
Бакін М.О. Макуха О.В.	
МИШОВИДНІ ГРИЗУНИ – НЕБЕЗПЕЧНІ ШКІДНИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ	6
Варакін В.О. Урсал В.В.	
ПІВДЕННОАМЕРИКАНСЬКА ТОМАТНА МІНУЮЧА МІЛЬ ЗАГРОЖУЄ ТОМАТАМ В УКРАЇНІ	8
Грбарчук О.М. Мринський І.М.	
ФІТОСАНІТАРНІ ЗАХОДИ З КОНТРОЛЮ ОБМЕЖЕНО ПОШИРЕНИХ ШКІДНИКІВ	13
Ларченко В.А. Марковська О.Є.	
ПАВУТИННІ КЛІЩІ – НЕБЕЗПЕЧНІ ШКІДНИКИ ВІДКРИТОГО І ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ	16
Мурзак Л.І. Макуха О.В.	
СУНИЧНА НЕМАТОДА ARHELENCHOIDES FRAGARIAE	18
Павлюк Є.О. Макуха О.В.	
ВОВЧОК ГІЛЛЯСТИЙ - НОВА ПРОБЛЕМА ПРИ ВИРОЩУВАННІ ТОМАТІВ	20
Сливар Н.М. Мринський І.М.	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ РІПАКУ ВІД БУР'ЯНІВ В НЕЗРОШУВАНИХ СІВОЗМІНАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	22
Турчин І.О. Минкіна Г.О	
БУР'ЯНИ КУЛЬТУРФІТОЦЕНОЗІВ	25
Шевченко О. А. Минкіна Г. О.	
РОСЛИННИЦТВА ТА МЕХАНІЗАПЦІЇ	27
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГРЕСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	27
Бабич С.А. Іванів М. О.	
ІННОВАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ГЕННІЙ ІНДУСТРІЇ	29
Бабич С.А. Козлова О.П.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ КРУП'ЯНИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ	31
Єлькін Д. О. Нікітенко М.П.	
НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ MINI - TILL	35
Ковтун Д.М. Іванів М.О.	
ЕКОЛОГІЧНІ МЕТОДИ БОРОТЬБИ З ХВОРОБАМИ ТА ШКІДНИКАМИ ПРОСА	38
Березан Є. Ю. Нікітенко М.П.	
ОХОРОНА ПРАЦІ У ТЕПЛИЦЯХ	41
Різак М.Ю. Ревтьо О.Я.	
ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН НА	44